

Licencias literarias

'Mamá araña'

Levaba días ovillada en una esquina de la habitación. Era de esas de patas largas. La mirábamos cada noche antes de acostarnos convencidos de que estaría muerta.

—Mañana la retiro con la escoba— dije tapándome con la manita.

El se acercó para observarla y descubrió varios puntos diminutos en la tela que había tejido bajo su cuerpo. La araña, que reacción veloz, desplegó sus patas y los cubrió con recelo.

—Está viva, y acaba de ser mamá— susurró él.

Me levanté de la cama y me aproximé para verlo con mis propios ojos. La araña protegía ocho bolas del tamaño de un grano de arena. ¿Arañitas?

Decidimos no intervenir y contemplar aquel capítulo de la naturaleza que acababa de instalarse en nuestra casa con una curiosidad que rozaba la ternura.

Los primeros días transcurrieron sin novedades. Mamá araña, con las patas extendidas, resguardaba bajo su cuerpo las ocho menudencias sin que nosotros percibiéramos cambio alguno. Pero una noche distinguimos patitas en los cuerpos. Su prole salía adelante.

Crecía. Nos miramos sabiendo que seguiríamos sin intervenir. Nunca nos han molestado ese tipo de arañas, al contrario, protegen de los mosquitos. Además, preferimos ser testigos de aquellas vidas que, en parte, dependían de la decisión que tomáramos.

Las bolitas negras no tardaron más de una semana en tener aspecto de arañas. Habían crecido tan rápido en ese maravilloso nido invisible... Cuando esto sucedió, mamá araña desapareció.

Supusimos que volvería, pero no lo hizo.

Las pequeñas, poco a poco, se fueron alejando las unas de las otras. La más atrevida fue la primera en dejar la habitación. Tejió su propia tela y lentamente salió del dormitorio a la altura del techo. Otra se fue descolgando y se escondió detrás de la mesilla. A las demás no las vimos marchar, simplemente, desaparecieron.

Cuando todas abandonaron el hogar, nos percatamos de que una no había conseguido salir adelante. Seguía siendo un punto arrojado en el fondo de la tela.

Ya han pasado meses desde entonces, pero, cuando vemos alguna araña patilarga en alguna esquina de la casa nos seguimos preguntando si será parte del linaje de aquellas que, con curiosidad y ternura, vimos crecer.

Noelia Lorenzo Pino

Agian, sorgin-argien ehizan aritu zen beti lurra- ren gainean urratzez urrats ibilitako Joan Mari Irigoien idazlea, jabetzeko argia bere baitan bazegoela. Bere begiek eta irribarreak argitu egiten baituzten espazio txiki ororen ifrentzua, atsegintasun fisiko, amultsu eta hurbila hedaria.

Gazte denboran izan nuen nik bere hurbiltasuna, poesia- ren estratetan lehen lerro zuzenak idazten hasi nintzen garaian. Donostian elkartu ginen halako batean, ikastaro, jardunaldi edota horrelako bilkura literario batean, eta han agertu zitzaizkidan energiaz beteriko gizon hura, nire poesia mintzatzeko, balakuak eta beste luzatzen, idazten segitzeko animoak eta animoak ematen.

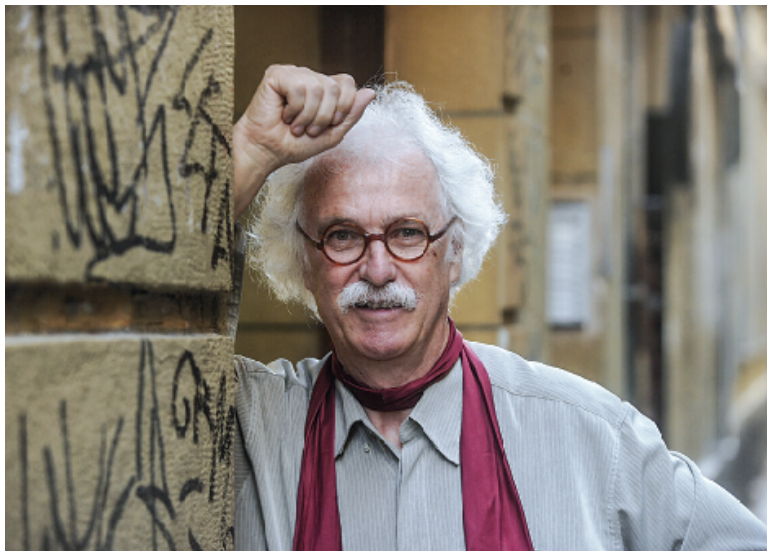
Garai haietan ere Txilen izan nintzen bizitzen, eta berak Venezuelan izandako bizi- eskarmentuaren konplizitatez edo, gure arteko lotura literarioari bizipen tinko eta funtsezkoen biltegi komuna gehitu zitzaion. Harrezkero, beti jasotzen nuen postal bat handik edo hemendik, eta nik Himalaiarako ihesaldi muturrekoak egiten banituen, berak ere postal bat jasoko zuen Altzan. Joan Mari mendizalea baitzen, eta batzuetan bekaitez begiratzen zidan, bete barik izango zituen amets bateguzen errepresentazio humano- tezen, behe nahiak eta ilusioak gauzatzeko astirik izango ez balu bezala.

Baina Hego Ameriketara izandako bizipen haiekiko loturak batu gintuen literaturari dago- kionean, nolazpait. Eta esan li- teke antzeko bidea burutu ge- nuela geografía hartako idazle- en iturrietatik edanez. "Artean ez nuen Hego Amerikako lurra oinkatu, mundu zabalak amets zuten 22 bat urteko mutil ames- laria nintzen arren; artean ere ez nuen liburu askorik irakurri —zaletasun hura garatzeko eragozgarri nituen futbol-entre- namenduak (Errealaren bigar- ren taldean jokatzeko nuen, Sanse-n) eta ingeniari-za-estud- ioak—, baina liburu hura nire eskutara iritsi —*Cien años de soledad*—, eta, bizpahiru egunetan bukatu bezain laster, argi eta garbi ohartu nintzen, Amerike- tara ez ezik, mundu zabalera ere jaio nintzela orduantxe".

Niri antzeko trantzea jazo zitzaizkidan Macondo ezezagun- ean sortu zen mundu harekin.

Eta Venezuelan berak astia izan zuen irakurtzeko eta bertako literaturaren exotismoaz jabetzeko, niri ere gertatu zitzaizkidan bezala. "...asko irakurri nuen urte hartan, eta gogotsu. Liburu bat bukatu bezain laster beste bati ekiten niola: haien artean, bat nabarmenezkotan, Juan Rulfo-

Argizko idazlea

Joan Mari Irigoien idazlea maiatzean zendu zen

ren *Pedro Páramo* eta *El llano en llamas*. Ai, nola liluratu ninduen Pedro Paramok! Haren pisu literarioak, haren egitura xumea eta haren hizkera poetikoa! Mendi-gailurren artean, badira 8.000 metro baino gehiago dituzten hamalau; bada, nik, mundu batetik besterako translatzioa egiteko posibilitaterik ba- lego, hamalau horien artean sartuko nuke *Pedro Paramo*. Du- darik gabe. Gero, jakina, García Márquez *Cien años de soledad* eta Rulfo *Pedro Páramo* hartu nituen eruduztat nire lehen bi nobelak erakitzeko: *Oilararen promesa* eta *Poliedroaren hostoak*".

Zer esanik ez, bere bi lan ho- riek erabateko liluramendua sortu zutela idazle asegaitz nin- tzen honengan, eta hala, bere li- teraturaren zale amorratu bila- katu nintzen.

Ni asegaitz burugabekoa, eta bera? Ezjakina? "Egia da, hala ere, garai hartan, hasiberri ezja- kintzat nuela neure burua, hala- ko moldez, non nire bi nobela haiek gehiago izan baitziren idazten ikasteko lezio praktiko- ak, baita neure euskara hobetze- ko ahalegina ere, beste ezer bai- no; baina, gero, argitaletxe bita- rra aurkeztu, eta liburuok argita- ragarriak zirela esan zidatenean ezusteko gazi-goza izan nuen; eta hura izan zitzekeen idazle gi- sa plazaratzeko aukera; gazia,

ikusten nuelako nire nobela haiek hobeto zeudela kaxoian, denbora hobe batzuen zain, idazteko artean trebatzen nin- tzen bitartean: horregatik, aur- rerrago, bi liburuokin argital- pen berria egiteko parada izan nuenen, ez nuen dudarik izan: bi liburuak berregin nituen. Zo- rionez, biak ere azko bertsiro hobeak baitira, nik uste".

Makina bat idazle ziren gure kuttunenak, "Latino-Amerikako egileen literatur lanak bereziki: García Márquez, Scorza, Corta- zar, Sabato, Borges, Lezama Li- ma, Donoso, Jorge Icaza, Rulfo, Juan José Arreola, Carlos Fuen- tes, Roa Bastos, Miguel Ángel Asturias, Cesar Vallejo, Vargas Llosa, Jose M^o Arguedas, Onetti, Romulo Gallegos, Uslar Pietri, Guimaraes Rosa,...."

Eta euskal literaturan: "nire historia pertsonalean, bere ga- rrantzia izango zuten irakurke- tak, hala nola Resurrección M^o Azkueren *Euskal Herriaren ja- kintza*-ren lau tomoena, ezin ho- beto etorri zitzaizkidan *Babilonia*- ren hainbat zati grotzeko; ordu- koa da, halaber, Axular handia- ren *Gero*-ren irakurketa ezin xe- heagoa, aurrerago *Lur bat hara- tago*-ri ekiteko ezin funtsezko- goa gertatuko zitzaizkidan. Nire ahalegin burutsu bezain buru- gabe hartan, gehiegieriak ere hartu ninduen behin edo be- hin, Kintanaren *Euskal Hiztegi*

Modernoa buruz ikastera ere iri- tsi ez nintzen!" eta gehiago, no- la ez!: Txillardegirena zen bata: *Leturia*-ren egunkari ezkuttua, eta Miranderena bestea: *Haur besoetako*. Ezin hobeto etorri zi- tzaizkidanak jada hartu nuen bi- dean sinesteko".

Bide horretan sinetsi du beti gure idazleak, eta horren leku- ko bere emaitzaren bolumenta dugu. Nobelagintzan *Oilararen promesa* (1973, Gero), *Poliedro- ren hostoak* (1983, Erein), *Babilo- nia* (1989, Elkar), *Consummatum est* (1993, Elkar), *Kalamidadeen liburu*a (1996, Elkar), *Lur bat hara- tago* (2000, Elkar), *Ipuin bate- an bezala* (2002, Elkar), *Odolean neraman* (2004, Elkar), *Bestea da mundua* (Orbetarrak I) (2008, Elkar), *Haragiaren gauak eta egu- nak* (Orbetarrak II) (2009, El- kar), *Nor bere bidean* (Orbetarrak III) (2010, Elkar), *Ur arreak, ur garbiak* (2011, Elkar), *Arma, tiro, bammm!* (2013, Elkar) eta *Derbia* (2019, Elkar). Eta poesia- n: *Hutsetik esperantzara* (1975, GAK), *Denborak ez zuen nora* (1989, El- kar), *Hautsa eta maitemina* (1998, Elkar), *Letra txikiak bada ere* (2002, Elkar), *Biziminarene so- netoak* (2004, Elkar), *Bi urtetako kronika fakultatiboa* (2015, Elkar) eta *Sorgin-argien ehizan* (2022, El- kar). Azken lan horretan poema luzeak idatzi zituen. Horietariko batean honako hau: "zatoz, Huts/ ez bainaiz deus/ Zuga- n ez bada/ Zuga- n naus uso/ Zuga- n oso/ Zuga- n hegaldi/ Zuga- n amesgaiztorik gabeko amets/ Zuga- n erokeriarik gabe- ko abentura ero/ Zuga- n kantu isil/ Zuga- n maitasun...".

Eskerrik asko, Joan Mari.

Juanra Madariaga

'Babilonia', 'Lur bat haratago' eta beste hamaika eleberriz zein zenbait poema liburu utzi ditu oroitzen gisa